

Írta: Szöllősi Gábor

SZAKMAI MODELLEK A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOKNÁL VÉGZETT SEGÍTŐ MUNKÁBAN

A KONFERENCIA

2000. április 27-28-án került sor Szekszárdon, a PTE Illyés Gyula Főiskolai Kara Szociálpolitika Tanszékének szervezésében a „szakmai modellek a családdal végzett segítő munkában” című szakmai konferenciára. A konferencia annak a konferencia-sorozatnak volt része, mellyel a tanszék a magyarországi szociális munkás-képzés elindításának tizedik évfordulóját ünnepelte. Ezzel a tanszék egyben saját képzésének jubileumát ünnepelte, tekintettel arra, hogy – az országos szinten közösen végzett előkészítő munkára támaszkodva – 1989. szeptemberében éppen Szekszárdon indult el az első magyar főiskolai szintű szociális munkás-képzés.

A négy konferencia harmadik tagja a köré a kérdés köré szerveződött, hogy a családdal végzett szociális munkában az elméletek illetve a napi gyakorlat között léteznek olyan szakmai modellek, melyek eligazítják a szakembereket arról, hogy milyen helyzetben hogyan kell szakszerűen eljárni. A konferencia célja az, hogy a jelenlévők felismerjék e modellek szükségességét, és hogy a jövőben maguk vállalkozzanak a szakmai modellek kialakítására, követésére, fejlesztésére. Két területen kutattuk a szakmai modellek mai állapotát, illetve jövőjét: a gyermekjóléti szolgáltatás szakmai modelljei, illetve az életvezetés segítésének szakmai modelljei témakörében.

Magam az első területtel kapcsolatban tartottam előadást illetve vezettem szekciót, ezért a következőkben saját előadásomat illetve a szekcióban végzett munka eredményeit ismertetem.

A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁS SZAKMAISÁGÁNAK KÉRDÉSE

Az 1997-es gyermekvédelmi törvény vezette be a gyermekjóléti szolgáltatást mint a gyermekvédelem legátfogóbb jellegű alapellátását. A szolgáltatást teljesítő gyermekjóléti szolgálatok viharos gyorsasággal alakultak ki, részben a már korábban is működő családsegítő szolgálatok elkülönült szervezeti egységeként, részben más szervezeti formában. Bár a jogszabály a szokásosnál részletesebben meghatározta a gyermekjóléti szolgáltatás keretében teljesítendő feladatokat, a tevékenység szakmai szabályait – magától értetődően – a jog nem definiálja.

Az utóbbi időben a gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó kollégáktól gyakran megkérdeztem, hogy munkájukat szakmai tevékenységnek tartják-e? A megkérdezettek szinte minden esetben habozás nélkül azt válaszolták, hogy a munkájuk szakmai tevékenység. Tartok tőle azonban, hogy a választ sokkal inkább a „szakma”, a „szakmaiság”, a „szakember” kifejezések presztízsértéke motiválja, mint bármi egyéb. Ma még egyáltalán nem egyértelmű, hogy a gyermekjóléti szolgáltatás milyen mértékig jelent szakmai tevékenységet, hogy szakmaisága mely szakmához (szakmákhoz) kötődik, és hogy művelése során milyen szakmai szabályokat kell betartani.

Mit jelent a szakmaiság? Először különböztessük meg egymástól a munkakört, a foglalkozást és a szakmát, ezek után vegyük szemügyre a kvázi-szakmákat is.

- A munkakör egyedi szinten a dolgozó által rendszeresen végzendő feladatok meghatározott csoportját jelenti, melyet a munkaszerződés határoz meg. Általános szinten pedig a munkakör a feladatok olyan csoportja, amely saját megkülönböztető névvel és minden, vagy legalábbis sok munkahelyen hasonló tartalommal bír. (Minden dolgozó munkakörét egyedileg határozzák meg. Egyes esetekben a jogszabály eleve meghatározza valamely munkakör fő szabályait, és az egyedi dolgozó munkakörének megállapítása során nem, vagy csak bizonyos körben lehet eltérni az általános szabályoktól.)

- A foglalkozás olyan, a megélhetés fejében végzett tevékenység-fajta, melyet a társadalom a tevékenység különféle jellemzőire tekintettel külön foglalkozásnak ismer el. (Nem minden, a megélhetés fejében végzett tevékenységet tekintenek foglalkozásnak. Azt, hogy mely tevékenységeket ismernek el külön foglalkozásnak, számos gazdasági és társadalmi feltételtől függ. A foglalkozásként való elismerés adminisztratív formája a FEOR, amely a foglalkozások hivatalos katalógusát jelenti.)

- A szakma olyan foglalkozás, melynek megkezdéséhez igazolni kell meghatározott (a szakmára jellemző) ismeretek és készségek elsajátítását, és amelynek művelése során be kell tartani a tevékenység folytatására vonatkozó sajátos szabályokat. (A szakma gyakorlásához szükséges betanulás két alapvető típusa Magyarországon a szakképzettség illetve a szakirányú végzettség megszerzése.)

A munkakör, a foglalkozás, valamint a szakma között sokféle viszony létezik. A legegyszerűbb eset az, ha a szakma, a foglalkozás és a munkakör egybeesik; ez azonban inkább kivételnek számít, mint szabálynak. A munkakör betöltője valamely foglalkozást űz, de nem biztos, hogy egyben szakmát is művel. Vannak azonban munkakörök, melyekben csak egy meghatározott szakma művelői dolgoznak. Másrészt viszont ugyanazt a foglalkozást vagy ugyanazt a szakmát gyakran több munkakörben is lehet végezni. A foglalkozások illetve a szakmák egy része nemcsak munkaviszonyban (munkavégzésre irányuló egyéb viszonyban), hanem azon kívül is folytatható, amik már nem beszélhetünk munkakörökről. Nem minden foglalkozás minősül szakmának, mert vannak szakképzettséget nem igénylő egyszerűbb foglalkozások is. Ezen kívül vannak olyan munkakörök is, amelyet többféle szakmai végzettséggel be lehet tölteni, ezért mind a foglalkozáshoz, mind a szakmához tartozásuk tisztázatlan.

Az előbb a szakmának az általánosan elfogadott értelmét használtam, holott a gyakorlatban találkozni a szakmaiságnak egy másik felfogásával is. A kétféle szakmaiság megkülönböztetése céljából az előbbit egyszerűen szakmának, az utóbbit kvázi-szakmának fogom nevezni. A szakmaiság általánosan elfogadott értelme a valamiféle szakszerűséget tartalmazó cselekvésekre vonatkozik. A kvázi-szakma viszont a szakmaiság olyan értelmezésén alapul, amely nem a szakszerűséget, hanem a munkamegosztásban elfoglalt helyet tartja a szakmaiság fő kritériumának. Ezen értelmezés szerint a szakma azonos a valamely meghatározott munkakört betöltők által végzett tevékenységgel (függetlenül azok ismereteitől, készségeitől, az alkalmazott módszerektől), a szakember pedig azzal a személlyel, aki betölt valamely meghatározott munkakört, és fel van jogosítva az e munkakörbe tartozó feladatok elvégzésére.

A szakmaiság két értelme gyakran konfliktusos viszonyban van egymással. Egyértelmű a helyzet akkor, ha valamely munkakör betöltéséhez a meghatározott szakmában való jártasságot kell igazolni: ekkor a szakmaiság nem a munkakör betöltéséből, hanem valamely szakma kritériumaiból fakad. Jóval bonyolultabb a szituáció, ha

- a munkakörhöz egyáltalán nem tartozik azonosítható szakmaiság, de a dolgozók – hatalmi helyzetüknél fogva vagy más okból – igényt tartanak a szakmaiságból fakadó

elismertségre (ezt a helyzetet jellemzi az „akinek az Isten hivatalt adott, annak ész is adott hozzá” szólás), vagy

- magának a munkakörnek nincs pontosan definiálható szakmaisága, a munkakör betöltéséhez viszont többféle szakképzettséget vagy végzettséget is megfelelőnek nyilvánítanak (ekkor az a veszély áll fenn, hogy az elvileg azonos tevékenységet folytató dolgozók az egymástól nagyon különböző eredeti szakmájukban vélik megtalálni a munkakörükben szükséges szakmaiságot).

Mennyiben szakmai tevékenység a gyermekjóléti szolgáltatás, minek a szakemberei a gyermekjóléti szolgálatok munkatársai? A gyermekjóléti szolgáltatás szakmai tartalmának megfogalmazásához négy fogódzó kínálkozik:

- a jogszabályok azon rendelkezései, melyek leírják a szolgáltatás körében teljesítendő rész-szolgáltatásokat és más feladatokat (ezek azonban csak a feladatok jellegét írják le, és nem teljesítésük mikéntjét)

- a jogszabályok azon előírásai, melyek meghatározzák, hogy a gyermekjóléti szolgálatok különböző munkaköreit milyen végzettséggel lehet betölteni (ezek az előírások azonban nagyon sokféle diploma birtokosait beengedték a gyermekjóléti szolgálatok munkaköreibe)

- a gyermekvédelmi törvénynek az a nyíltan vállalt elve, hogy a hatósági tevékenységet és a szolgáltatást el kell választani egymástól (következésképp a gyermekjóléti szolgáltatásnak másnak kell lennie, mint a gyámhatósági tisztviselők által korábban folytatott gondozó-ellenőrző tevékenységnek; a gyermekjóléti szolgáltatás azonban ma is ad bizonyos hatalmi helyzetet a családgondozónak)

- a szociális munka Magyarországon elterjedt ismeretei, készségei és etikai szabályai (bár a személyes szociális szolgáltatást nyújtók egy része tanulta a szociális munkát, vagy pedig enélkül is önként követi annak jellemző szakmai szabályait, ám a személyes szociális szolgáltatást nyújtók másik része nem tanulta és nem követi azokat)

A gyermekjóléti szolgáltatás többféle rész-tevékenységből áll, melyeket többféle munkakör keretében végeznek. Nyilvánvalónak tűnik, hogy a gyermekjóléti szolgálat számára pszichológusi feladatot ellátó pszichológusnak a saját szakmája (hivatása) szabályait kell betartani. Hasonló a helyzet a jogással vagy az esetleges más szakemberrel kapcsolatban is.

A kérdés az, hogy a gyermekjóléti szolgálatok alapvető funkcióinak ellátására szolgáló munkakörökben – elsősorban a családgondozó elnevezésű munkakörben – milyen szakma szabályait kell betartani. A magukat szociális munkásnak azonosítók feltehetőleg azt válaszolják, hogy e munkakörökben szociális munkát kell végezni, annak szakmai követelményeihez kell igazodni. A válasz – bár rokonszenves – nélkülözi a szükséges legalitást és talán még a kellő legitimitást is. A jogszabály sok különféle diploma birtokosait beengedte ezekbe a munkakörökbe, és a jövőben sem kizárólag a szociális alapképzésben szerzett oklevéllel rendelkezőket lehet felvenni. Nincs olyan jogszabály sem, amely kimondaná, hogy e munkakörök betöltőinek a szociális munka szabályait kell betartaniuk. És végül – ami talán a legfontosabb – nincsenek Magyarországon olyan normák, amiket a szakma művelőinek közössége a szociális munka szakmai szabályaiként határozott volna meg.

(Nem szabad természetesen elfelejteni azt a fontos körülményt, hogy a Szociális Szakmai Szövetség megalkotta a Szociális Munkát végzők Etikai Kódexét. A Kódex alapvető jelentőségű a szociális munka professzionalizálódása terén, ám annak etikai szabályai nem azonosak a szakmai szabályokkal.)

További kérdés az, hogy a gyermekjóléti szolgáltatásnak vannak-e sajátos, a más kontextusban végzett szociális munkához képest speciális szakmai szabályai. Formális értelemben azt kell mondani, hogy ilyen szakmai szabályok nincsenek, mert a szakma közössége még nem határozott meg ilyeneket. Tartalmi értelemben a kérdés azt jelenti, hogy szakmailag indokolt-e sajátos szabályok kimunkálása a gyermekjóléti szolgáltatás művelői számára.

MODELLEK ÉS STANDARDOK A SZOCIÁLIS MUNKÁBAN

Amikor a szociális munka (vagy valamely területe) modelljeiről és szakmai standardjairól beszélek, a szociális munkás kollégák rendszerint azzal az ellenvetéssel élnek, hogy a szociális munkát nem lehet szabályokhoz kötni, mert minden eset egyedi.

Ez az ellenvetés két okból nem szerencsés; egyrészt pragmatikus, másrészt elméleti szempontból.

A pragmatikus kérdés az, hogy milyen stratégia eredményez kedvezőbb helyzetet a szakma és egyben a szakma művelője számára. A kérdésben a szociális munkások kétféle érdeke van jelen, melyek bizonyos mértékig konkurálnak egymással: a munka végzésének minél nagyobb szabadsága, illetve a munka minél nagyobb presztízse. A vita nem is ezek kívánatosságáról, hanem az elérésük érdekében folytatandó stratégiáról folyik:

- a szakmai szabályokat kerülő stratégia abban bízik, hogy ha nincs szabály, akkor az egyes szociális munkás önállóan cselekedhet, az önállóság pedig a szakma nagyobb presztízst idézi elő.

- a szakmai szabályokon alapuló stratégia azt feltételezi, hogy ha vannak a szakma közössége által megfogalmazott szabályok, akkor növekszik a szakma presztízse, és csökken a szakma körén kívül állók beleszólásának veszélye

A fenti két stratégia közül az első a szociális munkás individuális szabadságát, a második a szociális munkások közösségének autonómiáját hangsúlyozza. Arra meglehetősen kicsi az esély, hogy az egyes szociális munkások tartósan megőrizhetik a korlátlan önállóságot (ha egyáltalán létezik ilyen); a szociális munkát végzők közösségének viszont jó esélye van a közös autonómia elérésére. Egyszerűbben fogalmazva: ha a szociális munkás a tevékenysége során nem lehet teljesen önálló, akkor szakmai kérdésekben inkább a szakma közösségének legyen alávetve, mint a munkáltatónak vagy a közigazgatásnak.

Az elvi kérdés pedig az, hogy a szociálpolitikai (azon belül a gyermekvédelmi) rendszer szakszerű szociális munkát, vagy pedig a szakmaiságot nélkülöző gondozó tevékenységet használjon. A szociális illetve gyermekvédelmi rendszert formáló szakpolitikusok és a szociális munkát végzők egyaránt azt hangoztatják, hogy szakszerű segítő munkára van szükség. Ebből az következik, hogy meg kell ismerni azokat a formákat, amelyekben a szociális munka szakszerűsége („tudományossága”) megnyilvánulhat.

Sheafor és társai szerint a szociális munkában a tudás az egyéni intuíciónál a formális elméletekig terjedő kontinuumon helyezkedik el. (Sheafor, Ch. Horesji, G. Horesji 1988) A tudás vagy tudományosság formáiként a következőket sorolják fel:

- megérzés, gyakorlati bölcsesség
- koncepció, konceptuális ismeret (általánosított elképzelés vagy megértés, amelyet az egyes esetekből szűrtek le)
- gyakorlati illetve etikai elvek, másképp szakmai és etikai szabályok (hosszabb időn át kipróbált és a szakma közössége által irányelveként elfogadott cselekvési módok)
- elmélet (egymással összefüggő feltevések és koncepciók, melyek valamely jelenség magyarázatára tesznek kísérletet)

- elméleti orientáció (a szociális munkás számára eszközként szolgál a jelenség megértéséhez és a változási folyamat lényegének értelmezéséhez)
- gyakorlati modell (nem ad részletes és mély magyarázatot a jelenségről, ellenben irányt és struktúrát ad a változási folyamathoz)

A továbbiakban – a gyermekvédelem és azon belül a gyermekjóléti szolgáltatás szempontjából – a gyakorlati modelleket és a szakmai szabályokat kívánom áttekinteni.

A gyakorlati modellek az elmélet és a módszer között helyezkednek el; valamely elméleti orientáción alapulva értelmezik a szociális munka tipikus helyzeteit, és iránymutatást tartalmaznak a követendő stratégiára, illetve az elérendő célokra vonatkozóan. Általában egyszerre több gyakorlati modell is elfogadott a szakma közösségében, és szakmai viták folynak arról, mikor melyik modellt helyes követni. A gyakorlati modelleket tehát nem csak tartalmi elemeik, hanem a szakma általi elfogadottságuk szintje is jellemzi.

A szakmai szabály azt határozza meg, hogy valamely szakmai tevékenység művelése során a tipikus helyzetekben milyen szakmai elvek betartásával kell eljárni, és milyen módszereket kell alkalmazni. A szakmai szabály általában csak részleges követelményt vagy tilalmat határoz meg a komplex helyzetben követendő magatartással kapcsolatban, így a szociális munkásnak önállóan kell megválasztania magatartásának egyéb elemeit.

MODELLEK A GYERMEKVÉDELEMBEN

Az amerikai szociális munkában és külön a gyermekvédelemben meglehetősen elterjedt a szakmai modellekben való gondolkodás. A modelleket jobbra a gyakorlati szakemberek és a kutatók fogalmazzák meg, majd azok egy része beépül a jogszabályokba is. A jogszabály nem gátolja meg a szakembereket abban, hogy egyes modelleket jobban preferáljanak más modelleknél, de – a jogok és kötelességek, a szervezetek és ellátások meghatározásával – befolyásolja a modellek érvényesülését.

Az amerikai gyermekvédelemben legfontosabb modelljei a következők:

- a család egységének védelme
- a család újraegyesítése
- terápia
- az önálló életre való felkészítés

Léteznek további kisebb modellek is, melyek gyakran az előbbieik részeként jelennek meg:

- intenzív munka a családdal
- a tartós környezet tervezése
- folyamatos tervezés
- a szülő bevonása a családból kiemelt gyermekkel folyó munkába
- intenzív családgyógyászati program
- a helyettesítő gondozásból történő elbocsátás programja
- rehabilitációs szolgáltatások

Modellek léteztek a magyar gyermekvédelemben is, azonban ezek megválasztása illetve követése nem mindig volt tudatos. A modellek inkább a jogszabályokon, a szervezeti és szakmai hagyományokon alapultak, semmint elméleti és módszertani megfontolásokon. 1997 előtt a következő fontosabb modellek voltak azonosíthatók:

- a családban élő gyermek veszélyeztetettségének hatósági intézkedésekkel való kezelése
- a családban élő gyermek veszélyeztetettségének segélyekkel, szolgáltatásokkal való kezelése, hatósági kontroll mellett

- a gyermek határozatlan ideig tartó helyettesítő gondozása a szülő beleegyezésével illetve kérésére
 - a gyermek határozatlan ideig tartó helyettesítő gondozása a szülő felróható magatartása esetén
 - a gyermek határozatlan ideig tartó helyettesítő gondozása a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő hiánya esetén
 - a gyermek örökbe adása a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő hiánya esetén
 - a gyermek más személynél (másik szülőnél, rokonnál stb.) való elhelyezése
- A gyermekvédelmi törvényben megtestesülő reform újrafogalmazta és a jogi szabályozás eszközeivel operacionalizálta a modelleket. Ma a következő modellek azonosíthatók:
- a gyermekek családban nevelkedésének segítése, veszélyeztetettségének kezelése szociális munka igénybevételével
 - a családban élő gyermekek veszélyeztetettségének kezelése a hatósági intézkedésen alapuló szociális munkával, hatósági kontroll mellett
 - a gyermek átmeneti gondozása jóléti ellátás formájában, a szülő kérésére
 - a gyermek helyettesítő gondozása a szülő által kiválasztott másik családban
 - a gyermek átmeneti jellegű helyettesítő gondozása a hatóság kötelező intézkedése alapján, a család egyesítését célzó szolgáltatások biztosítása mellett
 - a gyermek határozatlan ideig tartó helyettesítő gondozása a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő hiánya esetén, az örökbefogadást vagy más tartós elhelyezést segítő szolgáltatások biztosítása mellett
 - a gyermek örökbe adása a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosult szülő hiánya esetén, az örökbefogadást illetve annak sikerességét támogató intézkedések és szolgáltatások biztosításával
 - a gyermek más személynél (másik szülőnél, nagyszülőnél, rokonnál stb.) való elhelyezése

STANDARDOK A GYERMEKVÉDELMI SEGÍTŐ MUNKÁBAN

Az Egyesült Államokban a szociális munkára nemcsak etikai szabályok vonatkoznak, hanem a szakma közössége (pontosabban a nemzeti szociális munkás szövetség, a NASW) által elfogadott szakmai szabályok (standardok) is. Témánkat leginkább a gyermekvédelmi szolgálatoknál végzett szociális munka standardjai érintik. (Az amerikai gyermekvédelmi szolgálat kevesebb szolgáltatást nyújt és több hatósági feladatot lát el, mint a magyar gyermekjóléti szolgálat.)

Csupán a standardok mibenlétének megértése céljából közlöm néhány standard rövid szövegét. Ezek szerint a gyermekvédelmi szolgálatnál dolgozó szociális munkásnak

- tanúsítania kell a szociális munkás hivatásra jellemző ismereteket, valamint a gyermekeket és családokat szolgáló társadalmi intézményeket, szervezeteket és forrásokat.
- tanúsítania kell, hogy speciális ismeretekkel rendelkezik a gyermek és a család, illetve a veszélyeztetettség (a bántalmazás és az elhanyagolás) jelenségeivel kapcsolatban, illetve hogy megérti azokat.
- alkalmaznia kell a szociális munka hivatás alapvető technikai módszereit.
- megfelelően reagálnia kell a gyermek veszélyeztetettségének gyanúját tartalmazó bejelentésekre.
- folyamatosan értékelnie kell a családban élő minden gyermek esetében a veszélyeztetettség jelenlétét és mértékét.

- kompetens módon kell értékelnie a szülő képességét és hajlandóságát a gyermek megvédésére.
- a szolgáltatás tervezésének során alkalmat kell adnia arra, hogy a család használja saját erőforrásait.
- direkt és intenzív szolgáltatásokat kell nyújtania a szülőknek, hogy erősödjön a gyermek nevelésére, gondozására irányuló készségük.
- biztosítani kell, hogy a veszélyeztetett gyermek részt vehessen élete megtervezésében és irányításában.

A SZEKCIÓ MUNKÁJÁRÓL

A gyermekjóléti szolgáltatás modelljeivel és standardjaival foglalkozó szekció résztvevői – nagyobb részt gyermekjóléti szolgálatok vezetői és családgondozói, kisebb részben szociális munkás képzések oktatói – megkísérelték azonosítani a gyermekjóléti szolgáltatásban végzett szociális munka főbb koncepcionális kérdéseit, megvitaták a gyermekvédelem főbb modelljeinek viszonyát, majd kísérletet tettek néhány szakmai standard megfogalmazására.

A gyermekjóléti szolgáltatásban végzett szociális munka koncepcionális kérdéseiként az alábbiak kerültek meg tárgyalásra:

- Ki a kliens (a szülő, a gyermek, vagy mind a kettő). Kinek a problémáját kívánja megoldani a szociális munkás? Ki határozza meg a változási folyamat irányát? Kivel szerződik a szociális munkás?
- Mit tegyen a szociális munkás akkor, ha ütközik a szülő és a gyermek érdeke?
- Miben más az önkéntes együttműködésen illetve a kötelezésen alapuló munka? Meddig és hogyan kell támogatni az önkéntességet?
- A szociális munkás hogyan kezelje azt a helyzetet, hogy bizalmi viszonyban kell állnia a családdal, ugyanakkor teljesítenie kell jelzési és egyéb hivatali kötelezettségeit? Milyen mértékig legyen a szociális munkás a kontroll eszköze?
- Milyen viszonyt kell kialakítani a szociális munkásnak a gyámhatósággal?
- Miként viszonyuljon a szociális munkás a családi nevelés támogatásához, a család egységének megőrzéséhez, a gyermek nevelésbe vételéhez, a család újraegyesítéséhez, illetve a gyermek önálló életének megkezdéséhez?

A szakmai standardok megfogalmazására tett kísérlet fontos tapasztalatokkal járt. A gyermekjóléti szolgálatok munkatársai először féltették az önállóságukat a szakmai standardoktól, de amikor megismertek néhány ilyen szabályt, feladták korábbi félelmeiket. A másik felismerés az, hogy a gyermekjóléti szolgáltatásban számos dolog mindaddig magától értetődőnek tűnik, amíg egzakt formában meg nem fogalmazzuk azokat; ekkor kiderül, hogy a triviálisnak tűnő követelményről nem mindenki gondolkodik egyformán, és nem mindenki cselekszik annak megfelelően. A konferencia szekciója nem vállalkozott (mert nem vállalkozhatott) arra, hogy a szakma nevében előállítsa a szakmai standardokat. Néhány standard kísérletként történő megfogalmazásával azonban igazolta, hogy lehetséges és szükséges a gyermekjóléti szolgáltatásban végzett segítő munka szakmai standardjainak meghatározása.

Irodalom: Sheafor, Bradford W.; Charles R. Horesji; Glória A. Horesji
(1988): Techniques and Guidelines for Social Work Practice.
Allyn and Bacon, Boston, London, Sydney, Toronto

National Association of Social Workers (1981): NASW Standards for Social Work Practice in Child Protection. NASW, Silver Spring